

Kitap Tanıtımı

İbrahim Naci, *Allahısमारladık: Çanakkale Savaşı'nda Bir Şehidin Günlüğü*, Yayına Hazırlayanlar: Lokman Erdemir, Seyit Ahmet Silay, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2013, 160 sf., ISBN: 9786055200138.

Korhan ALTUNYAY*

Her savaşın, resmî ve yazılı tarihinin yanında yayımlanmadığı müddetçe kimse tarafından bilinemeyecek olan özel tarih[leri] de vardır. Türk milli eğitim sisteminde tarih derslerinde sebep-sonuç ilişkisi içerisinde defalarca anlatılan pek çok savaşın ve tarihî olayın beşerî boyutu hep ihmal edilmiş, kitaplara hapsedilen kuru bilgilerle tarihimiz nakledilmeye çalışılmıştır. Bu durum da doğal olarak savaş yapanların bir savaş makinesi gibi algılanmasına, özel dünyalarında olup bitenlerin ayrıntı kabılinden görülmesine yol açmıştır. Dr. Lokman Erdemir ve Seyit Ahmet Silay'ın yayıma hazırladığı *Allahısमारladık-Çanakkale Savaşı'ndan Bir Şehidin Günlüğü* isimli eser, hepimizi derinden etkileyen ve millî şuurumuzu inşa eden Çanakkale Savaşları'nın sadece mermilerin ve bombaların atıldığı bir savaş olmadığını göstermektedir. 9-10 Mayıs 2013 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Gelibolu Sempozyum'unda tanıtılan ve davetlilere dağıtılan günlük/eser, Seyit Ahmet Silay "Takdim"; Dr. Lokman Erdemir'in "Önsöz" yazısıyla neşredilmiştir. Bu metinlerin dışında günlüğün yazarı Teğmen İbrahim Naci'nin metni, dizin ve Teğmen İbrahim Naci'ye ait özel ve resmi evrakların sunulduğu ekler kısmıyla kitap 159 sayfadan oluşmaktadır.

"Gelibolu Yarımadası'nın en kanlı muharebelerinden birisi olan Kervizdere Muharebesi[inde]" şehit olan Teğmen İbrahim Naci'nin sadece bir asker olarak değil; insan, evlat ve askerlerini düşünen bir ağabey olarak görülebileceği Allahısमारladık isimli kitap, Türk savaş tarihinde, özelde destansı muharebelerin yapıldığı Çanakkale Savaşları'nda önemli bir yere sahip olacaktır. Çünkü bu kitapta sadece bir savaşın milleti etkileyen boyutlarını ve devlete getirdiği sıkıntıları görmüyoruz. Bunun bir adım ötesine geçerek fert olarak bir askerin iç dünyasında savaş ve mücadele kavramının, aile ve "canan" hasretinin, savaşın kaçınılmaz akıbeti olan ölümü düşünmenin, iaşe meselelerinin ve günlük sahibinin çevresi hakkında intibalarının neler olduğunu müşahede ediyoruz. Elbette bütün bunlar Çanakkale Savaşları'nın bütünlüğü içinde

birer kişisel ayrıntı olarak yer almaktadır, fakat eğer bir savaşta rol alan askerin insan olduğunu düşünecek olursak bu bireysel sorunların savaşın millî ve manevî yanları kadar önemli olduğu anlaşılacaktır.

İstanbul'un Beşiktaş semtinde, Yeni Mahalle-Bostanüstü'nde 62 numaralı hanede ikamet eden Musa Efendi'nin oğlu olan Teğmen İbrahim Naci, Dr. Lokman Erdemir'in belirttiğine göre aslen Ohrilidir. Günlüğünü "Harb-i Umumî Hatırâtı" şeklinde isimlendiren İbrahim Naci, "daha sonra bu ismin üstünü çizerek hemen altına 'Gelibolu Muharebâtı Hatırâtı' yazmıştır."¹ Yalnız kitabı yayıma hazırlayanlar günlük metninin son kelimesini kitabın adı yapmışlardır: "*Muharebeye girdik. Milyonlarla top tüfek patlıyor... Şimdi birinci onbaşımlı yaralandı. Allahaismarladık.*"² Şehit Teğmen İbrahim Naci'nin isimlendirmesi her ne kadar orijinal ve kendi duyarlılığını yansıtıyor olsa da bir edebî metin olan günlüğün şehidin yazdığı son kelimeyle isimlendirilmesi türün ruhuna daha uygun düşmüştür. Zira günlükler bireylerin dolayım-sız bir biçimde görülebildiği, içsel süreçlerinin somut çizgilerle takip edilebildiği ve yazarının duyarlılıklarını yansıttığı için Allahaismarladık başlığı hem vakayla hem de eser-insan ilişkisiyle mütenasip olarak seçilmiştir.

Çetin muharebelerin yaşandığı bir yerde bu metni kaleme alabilen İbrahim Naci, bir bakıma bize içeriden ve doğrudan bilgiler vermekte, bu sayede olayların beşerî yanlarını görmemize olanak sağlamaktadır. Günlüğün 24 Mayıs 1915/Pazartesi tarihli ilk metninde İbrahim Naci, İstanbul'dan Çanakkale'ye geliş serüvenini anlatmaya başlamıştır. Epeyce malumata yer verdiği bu bölümlerde İbrahim Naci yaşanan tüm olayları gerçekçi bir bakış açısıyla ve sade bir dille aktarmıştır. Bu ve ilerleyen sayfalarda askerlerimizin iâşe durumlarını görmek mümkündür. Çok fazla sıkıntı çekmediklerini anlatan İbrahim Naci, bazen günde üç öğün yemek yiyebildiklerini, yemeklerden sonra kahve içebildiğini, askerlere birtakım çerezler verilebildiğini anlatmaktadır. Hatta öyle ki yemek listesini bile vermiştir. Kuru fasulye, pilav, parpara, etli nohut, hoşaf ve konserve cepheye yiyebildikleri yemeklerdir ve bu yemeklerin bolluğundan ve çeşitlerinden memnundur. İbrahim Naci cepheyi, içinden geçtiği kasaba ve köyleri, komutanıyla yaptığı sohbetleri de nakletmektedir. Özellikle Çanakkale'den "sevimli, müthiş" gibi sıfatlarla bahsederek memnuniyetini dile getirmektedir. Düşmanın Çanakkale'yi yerle bir ettiğini, bu yüzden ancak birkaç dükkânın açık tutulduğunu, hayvan ve arabaların atıl tutulduğunu anlatmaktadır. Ayrıca dağ ve tepeleri de somut bir biçimde tasvir ederek dönemin coğrafi şartları hakkında da bilgiler vermektedir.

1 İbrahim Naci, *Allahaismarladık: Çanakkale Savaşı'nda Bir Şehidin Günlüğü*, Yayına Hazırlayanlar: Lokman Erdemir, Seyit Ahmet Sılay, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2013, s. 22.

2 İbrahim Naci, *Allahaismarladık*, s. 134.

Bütün bunlar eserin daha sıradan ve bilgi yüklü bölümleridir, oysa günlük türüne uygun bir temayla yazılmış bölümler de vardır. “İki cananından” bahsettiği kısımlar gerçekten yürek yaralayıcıdır. E. N. ve M. hakkında yazdığı satırlar, iç dünyasında neler olup bittiğini ortaya koymaktadır. Kim oldukları hakkında malumat vermediği için bu kişilerin sevgili mi, arkadaş mı, kardeş mi olduğu tahmin edilememektedir. Boğulduğunu, ıstırap çektiğini söylerken vazifesini de yapamamaktan korkmaktadır:

“Bir andan bile durgun, sönük nazarlarıma ancak “O” bir canlılık verebiliyor. Titreyen, kuvvetten kesilen bacaklarım, O’nu düşündüğüm zamanlarda bir demir oluyor. Fakat bu pek az devam ediyor. Neticede vücudumu, kendimi öyle hasta görüyordum ki korkuyorum. Vazifemi ifa edememekten ürküyorum.”³

Bunun dışında birkaç mezar görüp ölümü düşünmüş, bu düşünce onu rahatsız etmiştir:

“Ve şimdi doğrusu kalben pek sarsılmış bir haldeyim. Kendisi kim bilir nasıl bir naz u niyaz içinde büyümüş, ne yüce bir anne-baba şefkati ve merhameti ile yetiştirilmiş bu vücutlar şimdi nerede yatıyorlar. Hayat, hayat... Bir günde ne büyük değişimler gösteriyor. Biraz evvel mutluluğun zirvesine yükselmiş kimselerin biraz sonra talihsiz felaketlerin en alçak derecelerinde yüzdüğü görülür. Birkaç saat evvel şen ve mutlu olan bir vücut, birkaç saat sonra hazin ve feci bir ölüm içinde artık kâinata, talihe, bütün sevdiklerine hissiz kalıyor.”⁴

Devam eden satırlar, bir romancı titizliğiyle yazılmış olup ölüm düşüncesini iliklerine kadar hisseden bir kahramanın intibalarını içermektedir.

Aynı zamanda günlükte iki ayrı yazı daha vardır. Bunlardan ilki İbrahim Naci'nin şahadetini haber veren bölük yüzbaşısı Bedri Efendi'nin notudur. Bedri Efendi:⁵

Zavallı Naci! Evladım gibi sevdiğim yavrum. Defterine emanet ettiğin gizli duygularını bir peder, bir ağabey yakınlığıyla okudum. Bundan dolayı bana darılmaz ve hatalı bulmazsın değil mi?

Senin o cevval zekân, mini mini, fakat hareketli ve zinde vücudun, susmak bilmeyen, her konuşanı susturmak gayretiyle mitralyöz gibi daima işleyen konuşkanlığın, bölük askerlerine öğrettiğin vatan şarkıların... Hâsılı sevimli varlığının taburumuz içinde unutulacağını mı sanıyorsun?

Günlükten öğrendiğimiz diğer bir husus ise yukarıdaki notu yazan Bedri Efendi'de şehit olacaktır. Onun şehadeti ise taburun kâtibi M Atıf ve imamı Mustafa Memduh'un imzasının olduğu başka bir notla öğrenilecektir:⁶

3 İbrahim Naci, *Allahausmarladık*, s. 96.

4 İbrahim Naci, *Allahausmarladık*, s. 117.

5 İbrahim Naci, *Allahausmarladık*, s. 135.

6 İbrahim Naci, *Allahausmarladık*, s. 137.

Bölüğün yüzbaşı Bedri Efendi yukarıdaki hamîşi buraya kadar yazarak, 1 Temmuz 1915 tarihinde istirahat mahallinden sağ cenaha taburla azimet ettiği sırada, 2 Temmuz 1915'te onun da şahadeti maalesef vuku bulmuştur. 7 Temmuz 1915.

Sonuç olarak *Allahısmarladık-Çanakkale Savaşı'ndan Bir Şehidin Günlüğü* isimli eseri Osmanlı Türkçesinden Türkiye Türkçesine sadeleştirerek aktaran Dr. Lokman Erdemir ve Seyit Ahmet Sılay'a okurları Çanakkale Savaşı'nın beşerî tarafıyla tanıştırdıkları için teşekkür etmek lazımdır.